

Kasvotusten puolalaisen homofobian kanssa

Kollegani Kristiina-instituutista kertoi opiskelijoiden voimakkaista reaktioista hänen näytettyään dokumenttielokuvan Belgradin Gay Pride -kulkueesta. Serbialaiset äärikansalliset ryhmät olivat pahoinpidelleet osanottajia ja heitelleet heidän päälleen kananmunia. Eräs pahoinpidellyistä kertoi myöhemmin kuinka tärkeäksi tämä kokemus oli hänelle muodostunut: "Tunnen serbinationalismin kirjoitettuna omaan ruumiiseeni". Sama olisi voinut tapahtua melkein missä tahansa, ja olisi virheellistä kuvitella, että oma kulttuuri olisi muita turvallisempi. Historian esimerkit osoittavat, että epävakaina aikoina on aina etsitty syntipukkeja, ja usein juuri seksuaalivähemmistöt ovat saaneet kärsiä. Samalla kun olemme todistamassa globaalia LGBT-liikkeen¹ nousua, joudumme myös tekemisiin maailmanlaajuisen homofobian kanssa. Reaktiot vaatimuksiin seksuaalivähemmistöjen oikeuksista ovat olleet hämmästyttävän samankaltaisia eri kulttuureissa.

Homofobia kukoistaa Puolassa EU-jäsenyyden aikanakin. Maan merkittävimmät homoseksuaalisuuden vastustajat löytyvät konservatiivisista, lähinnä katolisista piireistä, joiden merkitystä Puolan seksuaalipolitiikassa ei voi liioitella. Puolalaisessa homofobiassa erottuu kaksi strategiaa. Ensimmäistä voidaan kutsua *No Promo Homo*, toista *No Special Rights* -diskurssiksi. Käytän tässä tietoisesti Lisa Dugganin USA:n uusoikeistoa varten kehittämiä termejä, sillä yllättäen ne kuvaavat hyvin myös

puolalaisen argumentoinnin logiikkaa. Molemmissa strategioissa homofobiset reaktiot heijastuvat seksuaalivähemmistöjen vaatimiin ihmisoikeuksiin, jotka on leimattu erityisoikeuksien tavoitteluksi ja homoseksuaalisuuteen yllyttämiseksi. Esimerkkejä ovat Puolassa vuonna 2002 käyty keskustelu samaa sukupuolta olevien oikeudesta rekisteröidä parisuhteensa sekä tämän vuoden väkivaltaisuuDET Krakovan ja Varsovan Gay Pride -kulkueissa.

Puolan tärkeimmässä sanomalehdessä *Gazeta Wyborcza* julkaistiin kesällä 2002 Jacek Kochanowskin artikkeli, jossa vaadittiin samaa sukupuolta oleville oikeutta saada parisuhteelleen sama kunnioitus ja lain suoja kuin muillakin kansalaisilla. Tätä parisuhteen rekisteröintivaatimusta seurasi kuumana käynyt keskustelu. Vaikka puolustajakin kuultiin, vastustajien puheenvuorot olivat erityisen aggressiivisia ja leimasivat koko keskustelun homovastaiseksi. Vastustajien mukaan kaikki vaatimukset homojen oikeuksista vaarantavat heterojen aseman ja ovat terveen järjen vastaisia. Niinikään väitettiin, ettei puolalaisten suhtautuminen homoseksuaalisuuteen eroa muista Euroopan maista ja ettei erityislainsäädäntöä siksi tarvita.

Homofobinen kirjoittelu paljastaa, miten teko-pyhyys ja viha naamioidaan "järkeväksi suvaitsevaisuudeksi". Sen pääväittäjä on, että Puolan homot esittävät vaatimuksensa niin provosoivasti, ettei ole ihmekään että niihin vastataan aggressiivisesti. Tämä on hyvin vaarallista, sillä tällaiset väitteet julkisesti esitettyinä eivät oikeuta ainoastaan aggressiota, vaan myös väkivallan. Niiden esittäjät

¹ lesbian, gay, bisexual & transsexual

tietävät hyvin, että puolalaisten suhtautuminen homoseksuaalisuuteen eroaa jyrkästi keski-vertoeurooppalaisista. Mieliopidiedusteluissa 70 % puolalaisista ei hyväksy homoseksuaalisuutta, vaikka lähes 90 % ei ole kertaakaan elämässään tavannut lesboa tai homoa. Kun tiedotusvälineistä puuttuvat positiiviset LGBT-liikkeen kuvaukset, ei ole yllättävää, että homofobien ja huligaanien väkivaltaisuus esitetään ymmärrettävänä reaktiona “provosoiviin” Gay Pride -kulkueisiin.

Tämän vuoden toukokuussa Kampanja homofobiaa vastaan (yksi Puolan homo- ja lesbojärjestöistä) järjesti Krakovassa suvaitsevaisuusfestivaalin. Koko tapahtumaa olisi tuskin edes huomattu, ellei *Gazeta Wyborcza* olisi vihjailnut toukokuun 9. päiväksi suunnitellun Suvaitsevaisuuden marssin olevan Pyhän Stanislauksen päivän juhlintaa vastaan suunnattu tahallinen provokaatio. Samana päivänä järjestetään Krakovassa nimittään perinteinen messu kulkueineen. Tosiasiassa Krakovan kaupunki oli osoittanut järjestäjille tämän päivämäärän sopivimpana, kulkueiden reitit eivät olisi kohdanneet ja Suvaitsevaisuuden marssi olisi alkanut vasta kaksi tuntia ristisaattoa myöhemmin. Lehtikirjoitus avasi kuitenkin Pandoran lippaan homovastaisille hyökkäyksille. Kristillisen kulttuurin liitto aloitti kampanjan, jonka iskulause oli “EI homoseksuaalisuuden yllyttämiseksi Krakovassa”. Kahdessa viikossa Krakovassa jaettiin 280 000 lento-lehtistä. Vastustuksesta huolimatta festivaali järjestettiin, tosin marssi järjestettiin keskustan sijaan laita-kaupungilla. Se ei estänyt katolisia ja uusnatsien järjestöjä kokoontumasta paikalle. He vastaanottivat marssin natsitervehdyksin, huutamalla esimerkiksi “hintit kaasukammioihin”, “perverssit ulos Krakovasta” sekä heittelemällä kanamunia, pulloja ja kiviä. Lopulta 1500 osallistujan rauhanomainen marssi jouduttiin keskeyttämään. Häiriköt seurasivat osallistujia vanhankaupungin torille ja pahoinpitelivät osaa heistä vakavasti. Seuraavana päivänä media raportoi vain mellakoista vanhankaupungin torilla. Kirkon edustajat syyttivät kaikesta marssin järjestäjiä ja väittivät koko festivaalia provokaatioksi ja homoseksuaalisuuteen yllyttämiseksi. Pääsanomalehdissä ja televisio-ohjelmissa mo-

lemmat mielenosoitukset esitettiin yhtä tuomittavana eikä niiden välille tehty eroa.

Tämän tuloksena Varsovan konservatiivinen pormestari Lech Kaczynski kielsi joka kesäkuu järjestettävän Tasa-arvo -kulkueen. Hän kutsui tapahtumaa säädyttömäksi ja uhaksi yleiselle moraalille ja kieltäytyi tapaamasta järjestäjiä todeten, ettei halua tavata perverssejä. Vastalauseena LGBT- ja ihmisoikeusjärjestöt järjestivät 11. toukokuuta Varsovaan Vapauden puolesta -tapahtuman. Tällä kertaa pormestarin kieltö huomattiin myös älymystön ja lehdistön parissa, jotka kokivat sen uhaksi demokratialle. Sitten *Gazeta Wyborcza* on aloittanut juttusarjan puolalaisesta suvaitsevaisuudesta. Sen naisille suunnatussa viikonloppuliitteessä on esimerkiksi ollut laaja artikkeli lesboista.

Vihamielisestä ja homofobisesta ilmapiiristä huolimatta Puolan LGBT-liike kasvaa ja maassa tehdään queer-tutkimusta. Toukokuussa 2004 Varsovassa pidettiin V Kansainvälinen queer-konferenssi ja syyskuussa on julkaistu ensimmäinen homofobiaa koskeva kirja. Puolalainen homofobia on vain osa laajempaa, syvälle juurtunutta ja kaikkialla esiintyvää vihaa erilaisuutta kohtaan. Se tulisi tunnistaa ja sitä vastaan tulisi taistella kulttuurista riippumatta.

Joanna Mizielińska

Joanna Mizielińska väitteli tohtoriksi vuonna 2001 Puolan tiedeakatemian filosofian ja sosiologian instituutissa. Vuonna 2001–2002 hän oli Fulbright stipendiaattina Princetinin yliopistossa. Hän luennoi sukupuoli ja queer-tutkimuksesta Varsovan yliopistossa. Tällä hetkellä hän toimii CIMO-tutkijana Kristiina-instituutissa.